

„ZWYCZAJE WIELKANOCNE W POLSCE I NA ŚWIECIE”

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W POLSCE

- **Wielkanocne zwyczaje w Polsce** Popielec kończy zapusty alias mięsopusty, czyli karnawał i zaczyna Wielki Post. W średniowieczu wolna od postu była jedynie czwarta niedziela Wielkiego Postu. Był to czas radowania, czyli laetare, kiedy wiosna przegania zimę i zaczyna się rok rolniczy. Niedziela Palmowa otwiera Wielki Tydzień przed Wielkanocą. Wierni przychodzą z palemkami do kościoła, gdzie ksiądz je święci. Ma to upamiętniać biblijne przybycie Jezusa do Jerozolimy, gdzie mieszkańcy witali Chrystusa palmowymi liśćmi.

NIEDZIELA PALMOWA

Świętowanie Wielkiej Nocy rozpoczynamy już tydzień przed Wielką Niedzielą. Tak samo jak dawniej, obchodzimy Niedzielę Palmową – zwaną kiedyś wierzbną lub kwietną. Dzisiaj nie trudnimy się raczej robieniem własnej kolorowej palemki, ale decydujemy się na kupno już gotowej i taką właśnie zanosimy do kościołów.

Dawniej robiono palemki samodzielnie – z wierzbowych gałązek, bukszpanu, porzeczek, malin, suszonych ziół, piórek i kwiatów. **Poświęconej palemce przypisywano magiczne właściwości, dlatego zanoszono ją do domów, by zapewniała rodzinie szczęście**

ŚWIĘCENIE POKARMÓW, CZYLI POLSKIE ZWYCZAJE WIELKANOCNE NADAL ŻYWE

- Zwyczaj święcenia pokarmów w Wielką Sobotę uchował się, aż po dziś dzień. Ma on korzenie pogańskie, ale został uświęcony przez Kościół. Dzisiaj święcimy w Kościele tylko symboliczne pokarmy, które mieszczą się w niewielkim, zazwyczaj wiklinowym koszyku.
- Zawartość takiej święconki może być też różna, w zależności od danego regionu. Nie może jednak zabraknąć: jajek, chleba, kiełbasy lub wędlin, soli, baranka (z masła lub cukru), chrzanu oraz kawałka domowego ciasta. **Dawniej święcono wszystkie pokarmy, które miały zostać spożyte w czasie wielkanocnego śniadania!**

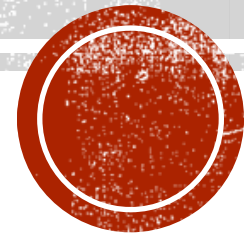

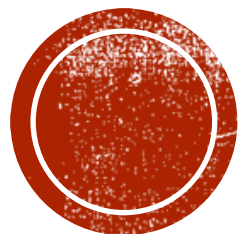
MAŁOWANIE JAJEK – BARWNE ZWYCZAJE ŚWIĄT WIELKANOCNYCH

•**Nalepianki** – popularne w Krakowskiem i Łowickiem, to jaja zdobione kolorowymi wycinankami z papieru.

•**Kraszanki** – występują w północnej części Polski, zwane malowankami i byczkami. Nazwa pochodzi od słówka „krasić”, czyli „barwić”, bo kraszanki to jajka gotowane w barwnym wywarze – dawniej uzyskiwanym tylko z naturalnych składników, takich jak łupiny cebuli, kora dębu, łupiny włoskiego orzecha, sok z buraka czy pędy młodego żyta. Często wydrapuje się na nich przeróżne wzory.

•**Oklejanki** – spotykane w części mazowieckiej, to wydmuszki oklejone rdzeniem sitowia i kolorową włóczką, co tworzy piękne ornamenty.

ZWYCZAJE LUDOWE. WIELKANOCNE „WIESZANIE JUDASZA”

WIELKANOCNY ZWYCZAJ „WIESZANIA JUDASZA” MA SWOJE KORZENIE W POGAŃSKIM TOPIENIU MARZANNY – KUKŁY WYKONANEJ ZE SŁOMY, PRYZOZDOBIONEJ WSTĄŻKAMI I UBRANEJ W RÓŻNE SKRAWKI MATERIAŁU, KTÓRĄ W RYTUALNY SPOSÓB TOPIONO (LUB PALONO), BY PRZYWOŁAĆ WIOSNĘ I POŻEGNAĆ ZIMĘ.

POGRZEB ŻURU I ŚLEDZIA ORAZ PRZYWOŁÓWKI, CZYLI ZWYCZAJE WIELKANOCNE NA KUJAWACH

- Pogrzyb żuru i wieszanie śledzia to dawny, ludowy zwyczaj wielkanocny, który obchodzono głównie na Kujawach. Kiedyś, ludzie bardzo rygorystycznie podchodzili do przestrzegania postu. Na liście produktów zakazanych nie znajdowało się jedynie mięso, ale również nabiał i cukier!
- Jadłospis ograniczał się najczęściej do postnego żuru i śledzia właśnie. **Wraz z nadejściem Wielkiego Piątku i końcem postu, świętowano koniec pokuty – urządzano symboliczny pogrzeb uprzykrzonego żuru i śledzia.**

PONIEDZIAŁEK WIELKANOCNY – DAWNE I OBECNE ZWYCZAJE WIELKANOCNE

- **Poniedziałek Wielkanocny** kojarzy nam się przede wszystkim z oblewaniem wodą innych osób. Zwyczaj wiąże się z dawnymi praktykami pogańskimi, gdzie ma symbolizować oczyszczenie z zimowego brudu i budzenie się przyrody na wiosnę. Dawniej wierzono, że im mocniej została oblana panna, tym ma ona większe szanse na rychłe zamążpójście.
- **Dzisiaj znany jako śmigus-dyngus**, a dawniej były to dwa odrębne zwyczaje. **Śmigusem** zwano symboliczne smaganie witekami wierzbowymi po nogach i oblewanie zimną wodą, co miało związek z wiosennych oczyszczeniem. **Dyngus** z kolei polegał na wykupieniu się od oblewania wodą.

ŚWIĘTA WIELKANOCNE: KRAKOWSKIE ZWYCZAJE I TRADYCJE

- **Pucheroki** to tajemniczo brzmiący zwyczaj wielkanocny, który do dnia dzisiejszego obchodzon**Rękawka to zwyczaj wielkanocny znany w Krakowie.** Nawiązywał do słowiańskich wiosennych Dziadów. Obchodzony po Świętach Wielkanocnych, we wtorek. y jest w Krakowie i w jego okolicach w czasie Niedzieli Palmowej.

ŚMIERGUST, CZYLI ZWYCZAJE WIELKANOCNE NA ŚLĄSKU

- Śmiergust to zwyczaj, który przypomina nasz współczesny **Lany Poniedziałek**. W Wilamowicach, mieście w województwie śląskim, ta tradycja wciąż jest żywa! Młodzieńcy polewają wodą panny na wydaniu, ale są przy tym odpowiednio wystrojeni.

- Śmiergust to zwyczaj, który przypomina nasz współczesny **Lany Poniedziałek**. W Wilamowicach, mieście w województwie śląskim, ta tradycja wciąż jest żywa! Młodzieńcy polewają wodą panny na wydaniu, ale są przy tym odpowiednio wystrojeni.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W NIEMCZECH

- Główną tradycją Niedzieli Wielkanocnej (der Ostersonntag) jest zabawa zwana potocznie szukaniem "**zajączka**", podczas której dzieci poszukują ukrytych w ogrodzie lub mieszkaniu, małych prezentów, kolorowych jajek czy czekoladowych zajączków. Często umieszczane są one w specjalnie uplecionych gniazdach. Zupełnie nieznanym Niemcom jest popularny w naszym kraju śmigus-dyngus i zwyczaj

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W NIEMCZECH

- Jak wyglądają przygotowania do Wielkanocy i samo świętowanie u naszych zachodnich sąsiadów? Część zwyczajów pokrywa się z tymi, które zachowały się w Polsce, jednak niektóre tradycje wielkanocne są typowe dla kultury niemieckiej.
- Niektóre **symbole Wielkanocy**, takie jak wielkanocny zajaczek, znane są także w Polsce. Wg tradycji to właśnie *Osterhase* ukrywa dla dzieci w domu i w ogrodzie drobne upominki (najczęściej słodyczne). Niemieckie dzieci szukają ich w Niedzielę Wielkanocną. Zając wielkanocny jest równie popularny jak św. Mikołaj. W niektórych niemieckich ogrodach istnieje nawet odpowiednik bożonarodzeniowego drzewka - **drzewa stroi się pisankami.**

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W NIEMCZECH

- W Wielki Czwartek maluje się jaja, często właśnie na zielono, dlatego **nazywany jest też zielonym czwartkiem** (*Gründonnerstag*). Dodatkowo w niektórych regionach obowiązkowe jest zjedzenie czegoś zielonego - zwykle są to wiosenne nowalijki (szczypiorek, szpinak, sałata).
- Wielki Piątek (*Karfreitag*) jest dniem modlitwy i wyciszenia. Dzwony kościelne milkną, a dzień nazywany jest cichym (*Stiller Freitag*). Czasem **organizuje się agapę**, czyli symboliczny posiłek składający się z chleba, wody i wina. Część osób stosuje ścisły post.
- W Wielką Sobotę (*Karsamstag*) **nie święci się pokarmów**, za to podobnie jak w wielu kościołach w Polsce święci się ogień, po uprzednim rozpaleniu ogniska.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W NIEMCZECH

- Podczas wielkanocnego śniadania nie ma zwyczaju dzielenia się jajkiem, za to popularna - zwłaszcza wśród dzieci - jest zabawa o nazwie *Eier titschen*, polegająca na **zderzaniu pisanek przed obraniem**. Bitwa trwa aż do rozbicia ostatniej pisanki.
- W Niedzielę Wielkanocną na dzieci czekają drobne upominki - pisanki i słodczyce ukryte w ogrodzie. Dzieci muszą odnaleźć je samodzielnie.
- Co wiele osób może rozczarować - śmigus-dyngus w Niemczech nie jest znany ani praktykowany.
- Niedziela i poniedziałek są dniami spotkań w rodzinnym gronie, przy suto zastawionym stole.
-

NIEMIECKIE POTRAWY WIELKANOCNE

- A co króluje na niemieckich stołach w Wielkanoc? Przede wszystkim są to dania z baraniny (zwłaszcza **pieczeń z barana**), wędliny i kiełbasy. Na każdym niemieckim stole pojawia się cukrowy zajaczek oraz **babki drożdżowe i serniki**, często pieczone w foremkach w kształcie baranka.
- Na stole nie może oczywiście zabraknąć jajek - **faszerowane jajka** najczęściej podawane są z kawiosem. Popularne są także zupy: dyniowa i kminkowa.
- Typowo niemieckim przysmakiem wielkanocnym jest **hackepeter**, **przypominający tatar**. Robi się go z surowego mięsa wieprzowego, cebuli, świeżej papryki i siekanej natki pietruszki.
- Do pieczonych mięs i wędlin podaje się pieczywo - zazwyczaj **chleb orzechowy**. Na stołach goszczą także pieczone i wędzone ryby, a na deser owocowe musli i knedle.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W ANGLII

TRADYCJE WIELKANOCNE W ANGLII

- Wielkanoc w Wielkiej Brytanii, podobnie jak [Wielkanoc w Polsce](#), kojarzy się m.in. z postacią wielkanocnego zajączka. Ukrywanie czekoladowych jajek i czekoladowych zajączków w ogrodzie ma w Anglii długą tradycję. **Dzieci szukają łakoci w niedzielę o poranku.**
- [Zwyczaj malowania pisanek](#) w Wielkiej Brytanii powoli zanika, ustępując miejsca gotowym słodkim wyrobom.
- Oprócz wielkanocnego zajączka, ogromną rolę pełnią jajka, jednak najczęściej jako wielkanocna potrawa czy element zabawy. *Rolling Egg* to swoiste **wyścigi w turlaniu jajek do mety**. Wygrywa ten, czyje jajko w nienaruszonym stanie znalazło się na niej jako pierwsze.

TRADYCJE WIELKANOCNE W ANGLII

- Brytyjczycy nie mają zwyczaju chodzenia do kościoła ze **święconką**, rzadko też poszczą. Mają jednak inne tradycje, których nie znamy w naszym kraju. Przykładem jest Royal Maundy, czyli wydarzenie odbywające się w Wielki Czwartek (*Maundy Thursday*).
- Jest to tradycja nawiązująca do **obmywania przez Jezusa stóp apostołów**. Kiedyś, w tym dniu, monarcha postępował podobnie w stosunku do ubogich. Obecnie, królowa Wielkiej Brytanii wręcza monety, specjalnie wybite na tę okazję, ludziom szczególnie zasłużonym dla społeczeństwa, rozdając jednocześnie białe i czerwone portfele. Liczba wyróżnionych osób zależy od aktualnego wieku monarchy.
- Wielkanoc w Wielkiej Brytanii ma charakter rodzinny, a wielu Brytyjczyków ma wolne od pracy już w piątek.
- Do wielkanocnych tradycji w Anglii należy też Pace Egging. Dzieci chodzą od domu do domu, prosząc o czekoladowe jajka. W podziękowaniu śpiewają piosenkę, której słowa obiecują, że dzieci nie pojawią się w tym domu aż do... kolejnej Wielkanocy.
- Brytyjczycy nie polewają się wodą, popularny u nas **śmigus-dyngus nie jest znany na Wyspach**.

WIELKANOC W ANGLII - POCHODZENIE NAZWY

- W Wielkiej Brytanii tradycje wielkanocne sięgają daleko w przeszłość przedchrześcijańską. Już sama nazwa *Easter* wywodzi się od imienia bogini wiosny, Eostre. Popularny gość kartek świątecznych i witryn sklepowych – **zajaczek wielkanocny (*easter bunny*)**, również pochodzi z Wysp i jest symbolem płodności.
- Wielkanoc w Anglii ma **bardzo komercyjny charakter** i wiąże się z licznymi wyprzedażami i festynami. Symbolem świąt, podobnie jak symbolem wiosny, są kwitnące żonkile, a Londyn wprost rozkwita

POTRAWY WIELKANOCNE W ANGLII

- słodkie bułki (hot cross buns),
 - gotowane jajka (podawane zwłaszcza na śniadanie wielkanocne),
 - pieczone jagnię,
 - *Simnel Cake* (ciasto migdałowo-owocowe),
 - **Easter Pudding**,
 - wielkanocne herbatniki.
- Simnel Cake, czyli ciasto przykryte warstwą masy marcepanowej, specjalnie na święta zyskuje dekoracje w postaci 11 marcepanowych kuleczek, co ma symbolizować 11 apostołów (wszystkich poza Judaszem).
 - Tradycyjnie wypiekane słodkie drożdżowe bułki z marmoladą, przystrojone są lukrowym krzyżem.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W ROSJI

- Rosyjska tradycja wielkanocna nakazuje ucałować gości trzykrotnie w policzek z słowami „**Christos woskresie**” na co należy odpowiadać „**Woistinu woskresie**”. Rosjanie w tym dniu obdarowują się pisankami i innymi drobnymi prezentami, które mają przynieść szczęście.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W ROSJI

- Wielkanoc na wschodzie nazywana jest Paschą. Zgodnie z przyjętym w Cerkwi kalendarzem juliańskim, święto to obchodzi się nieco później niż u katolików.
- **Przed świętami, w okresie Wielkiego Postu, przez 40 dni prawosławni nie powinni spożywać mięsa, ryb, nabiału i białego pieczywa. Większość rosyjskich restauracji w tym okresie oferuje specjalne postne menu.**
- Jada się np. grzyby, kapustę i inne warzywa, a także wiele gatunków ciemnego chleba. Ścisły post obowiązuje w Wielki Piątek i Wielką Sobotę.
- W Wielki Piątek w cerkwiach czytane są fragmenty Pisma Świętego przedstawiające Mękę Pańską. W sobotę, podobnie jak w Kościele katolickim, następuje poświęcenie pokarmów.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W ROSJI

- **Rosjanie święcą jajka - symbol życia, a także wielkanocne baby i paschę, czyli potrawę z białego sera, utartego z masłem, żółtkami i bakaliami.** W nocy z Wielkiej Soboty na Niedzielę Wielkanocną odbywają się nabożeństwa połączone z uroczystą procesją wokół świątyni. Wówczas wierni obchodzą cerkiew trzymając w rękach świece. Msza trwa kilka godzin. Niedziela zaczyna się od radosnego bicia dzwonów, zwiastujących zmartwychwstanie Chrystusa. **Pozdrowienia Christos woskresie” (Chrystus zmartwychwstał) i trzykrotnie całują w policzek.** Tego dnia Rosjanie obdarowują się również kolorowymi pisankami, i drobnymi prezentami mającymi sprzyjać szczęściu.
- Dawniej w dniu Paschy podawało się pieczone jagnię, szynkę lub cielęcinę. Obecnie rodzaj potraw ma już mniejsze znaczenie, choć nadal nie przygotowuje się przy tym święcie dań z ryb. Wszystkie serwowane potrawy muszą kojarzyć się z urodzajem.
- **W Poniedziałek Wielkanocny w cerkwi odbywa się obrzęd przygotowania krzyżma i jest to bardzo ważna uroczystość. Krzyżmo składa się z około 50 olejków i wonnych ziół.** Proces przygotowania krzyżma trwa trzy dni. Przeprowadza się go tylko w czasie Wielkiego Tygodnia. Krzyżmo jest potem używane do namaszczenia podczas chrztu i konsekracji ołtarzy.
-

ZWYCZAJE WIELKANOCNE W UKRAINIE

- Gdy myślimy o świętach wielkanocnych w Polsce, przed oczami stają nam wielobarwne pisanki, tradycja Śmigusa-Dyngusa, jajko z chrzanem, króliczki i baranki. Jednak nie każdy wie, że święta Wielkanocy na Ukrainie mają miejsce... aż dwa razy w ciągu roku, a tradycje i kultura obchodzenia świąt jest zupełnie inna na wschodzie, w centrum i na zachodzie Ukrainy. Wielkanoc na Ukrainie jest więc różnorodna i być może dlatego jedyna w swoim rodzaju.

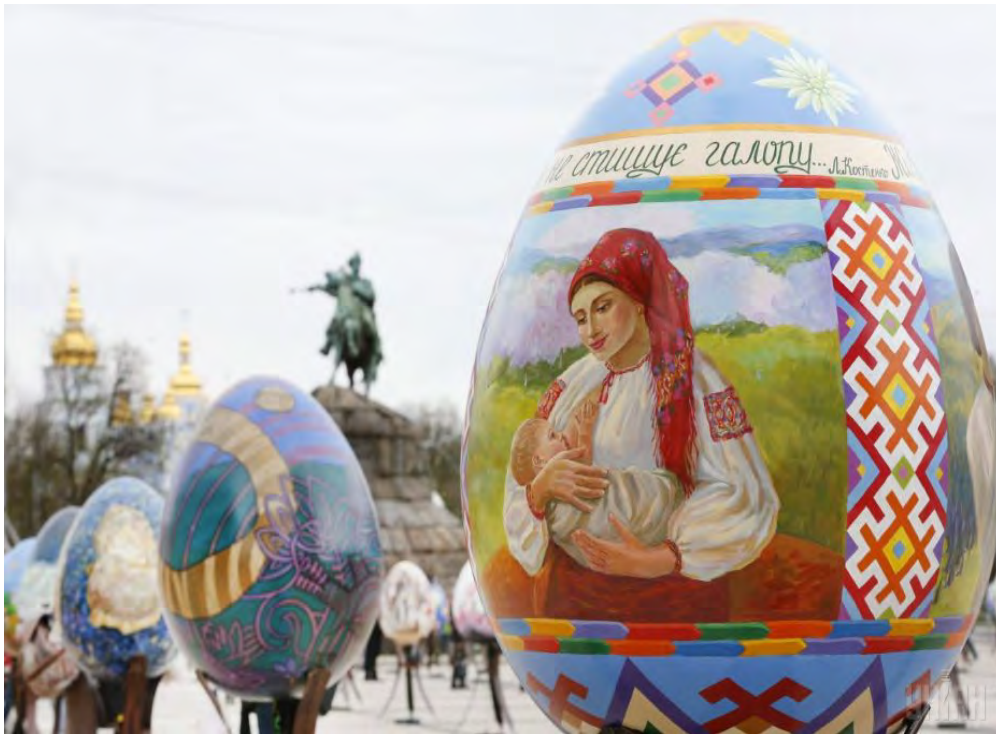
WIELKANOC NA UKRAINIE – JEDNA WIARA, ALE DWA ŚWIĘTA

- Na początku artykułu pojawiła się wzmianka, jakoby Wielkanoc świętowano dwa razy. Wynika to z tego, że na wschodzie spotykają się dwa obrządki chrześcijaństwa – Rzymskokatolicki (katolicy obrządku zachodniego) i Grekokatolicki (katolicy obrządku wschodniego). Jak wiadomo – rzymski katolik posługuje się kalendarzem gregoriańskim, zaś grekokatolik używa liturgicznego kalendarza juliańskiego. Różnica między jednym a drugim kalendarzem wynosi około dwóch tygodni, stąd dwa odrębne świętowania. Skomplikowane? To przyjrzymy się Kościołowi na Ukrainie.

WIELKANOC NA UKRAINIE – JEDNA WIARA, ALE CZTERY KOŚCIOŁY

- Właściwie to nie jednemu, ale aż czterem: Cerkwi Patriarchatu Kijowskiego, Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej, Cerkwi Patriarchatu Moskiewskiego oraz Kościołowi Katolickiemu Obrządku Bizantyńsko-Ukraińskiego. Pierwszy Kościół powstał w wyniku proklamowania niepodległości na Ukrainie. Drugi z Kościołów powstał jeszcze w okresie międzywojennym, kiedy to ludność zapragnęła niezależności od Cerkwi Moskiewskiej. Zaś trzeci – uznaje zwierzchnictwo moskiewskich (czyli rosyjskich) duchownych.
- Kościół Katolicki czerpie z tradycji Unii Brzeskiej – ówczesna Cerkiew Prawosławna uznała podległość papieżowi i dogmaty katolickie. W zamian utrzymała swój obrządek i osobowość prawną. Nietrudno zatem wywnioskować, że w tym wypadku powiedzenie „Co kraj to obyczaj” nabiera znaczenia.

WIELKANOC NA UKRAINIE – SYMBOLE ŚWIĄTECZNE NA UKRAINIE

- Nie można jednoznacznie wyodrębnić konkretnej tradycji wielkanocnej dla całej Ukrainy – całość symboliki to mieszanka zwyczajów wielkanocnych z różnych zakątków kraju. Z całą pewnością jednak *paska*, zwana również *paschą* jest tradycją widoczną w każdym mieście i każdej wiosce podczas Wielkanocy na Ukrainie. Jest to drożdżowe ciasto lub babka z bakaliami (suszone owoce), pieczona tradycyjnymi metodami w obecności całej rodziny.
- Kolejnym wspólnym symbolem wyróżniającym Wielkanoc na Ukrainie jest malowanie jajek – pisanki, kraszanki i gałunki. Pisanki na Ukrainie cieszą się niesłabnącą popularnością i śmiało można stwierdzić, że pisankarstwo stało się elementem folkloru mieszkańców Lwowa. Mało tego – regularnie odbywają się we Lwowie festiwale powiązane z tą tradycją, jak np. wystawa pisanek na Placu Muzealnym. Wielkanoc we Lwowie to więc okazja do podziwiania najpiękniejszych pisanek.

WIELKANOC NA UKRAINIE – WIERZENIA I PRZESĄDY

- Jak wiadomo – gdzie ludowość i folklor, tam i przesady: również w Wielkanocy dopatrywano się symboliki poszczególnych zdarzeń. Dla przykładu: jeżeli w Wielki Czwartek wyniesiemy śmieci po dogłębnym i szczegółowym sprzątaniu, to przez cały rok nasze mieszkanie będzie lśniące i zadbane. Hazardziści udawali się do cerkwi z kartą w rękawie lub żetonem w bucie. Wierzyli, że w przyszłym roku zbiją fortunę lub wygrają majątek na swoim nałogu.
- Dzieci, które były ciekawe jak wyglądają ogony wiedźm – podkradały gałkę sera i chowały ją w swoich wielkanocnych koszykach podczas święcenia pokarmów. Ranne ptaszki mogły spodziewać się dużych pieniędzy. Ten kto pierwszy z domowników ujrzy wielkanocny świt, będzie mogła cieszyć się bogactwem i dostatkiem. Jest jeszcze wiele innych wierzeń i przesądów, jednak wszystkie ocierają się o dostatnie życie w zdrowiu i z wielodzietną rodziną. Wielkanoc na Ukrainie to okazja do poznania najstarszych przesądów i wierzeń ludowych.

WIELKANOC W POLSCE
I NA ŚWIECIE. LEKCJA
POWTÓRKOWA PLUS
QUIZ. - YouTube

**A NA KONIEC LINK
DO YOUTUBE**

**WIELKANOC W
POLSCE I NA
ŚWIECIE.
LEKCJA
POWTÓRKOWA
PLUS QUIZ.
SKOPIUJ I
WKLEJ!**

KONIEC PREZENTACJI

